Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok VII Wilno, dn. 10 i 25 lutego 1933 r. Nr. 3—4

WIADOMOŚCI ARCHIDIECEZJALNE WILEŃSKIE

DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI

PRENUMERATA:	REDAKCJA I ADMINISTRACJA:	OGŁOSZENIA:
Rocznie 15 zł.	Wilno, zaułek Bernardyński 6 m. 1	1/1 strona 48 zł.
Półrocznie 8 zł.	Konto P. K. O. № 80.883 lub 81.418	1/2 strony 24 zł.
Nr. pojed. 80 gr.	Chrześcijański Bank Spółdzielczy na Antokolu w Wilnie.	1/4 strony 12 zł.
		1/8 strony 8 zł.

Agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis. *Pont. Rom.*

TREŚĆ ZESZYTU.

Liga obrony powietrznej i przeciwgazowej.

Komitety wojewódzkie L.O.P.P. intensywnie prowadzą pracę, mającą na względzie zabezpieczenie życia i mienia obywateli Państwa. Zostały już wykonane poważne w tym kierunku prace. Obecnie Komitety przystępują do wypełnienia dalszego stadjum tych prac, polegającego na systematycznem szkoleniu społeczeństwa w dziedzinie obrony przed napadem lotniczym i gazowym, niosącym zagładę ludzi i rzeczy.

Sprawa ta ma doniosłe znaczenie dla ogółu ludności i dlatego JE. NPW. Ksiądz Arcybiskup - Metropolita jest przekonany, że PW.Duchowieństwo archid. wileńskiej w pracy, zamierzającej do dobra parafjan, chętnie będzie brało udział.

Odnośne Komitety, jak np. Nowogródzki, Komitet Wojewódzki L.O.P.P., prześle PWKs. Proboszczom odpowiednio dobrany materjał naukowy, z którego będą mogli czerpać potrzebne wiadomości do przemówień, pogadanek i t. p. — w pracy uświadamiającej i zachęcającej ludność do zainteresowania się wysiłkami L.O.P.P. Państwa, zmierzającemi do obrony jej życia i mienia.

Wilno, dn. 16. II. 1933 r. Nr. 11.454. *Kurja Metropolitalna Wileńska.*

Rok VII Wilno, dn. 10 i 25 lutego 1933 r. Nr. 3—4

WIADOMOŚCI
ARCHIDIECEZJALNE WILEŃSKIE
DWUTYGODNIK KAPŁAŃSKI

PRENUMERATA:	REDAKCJA I ADMINISTRACJA:	OGŁOSZENIA:
Rocznie 15 zł.	Wilno, zaułek Bernardyński 6 m. 1	1/1 strona 48 zł.
Półrocznie 8 zł.	Konto P. K. O. № 80.883 lub 81.418	1/2 strony 24 zł.
Nr. pojed. 80 gr.	Chrześcijański Bank Spółdzielczy na Antokolu w Wilnie.	1/4 strony 12 zł.
		1/8 strony 8 zł.

Agnoscite quod agitis: imitamini quod tractatis. *Pont. Rom.*

DZIAŁ URZĘDOWY.

ZARZĄDZENIA STOLICY APOSTOLSKIEJ.

Ogłoszenie nadzwyczajnego Lata Miłościwego oraz powszechnego Wielkiego Jubileuszu z powodu dziewiętnastego stulecia od dokonanego Odkupienia rodzaju ludzkiego [1]).

PIUS XI PAPIEŻ

BISKUP, SŁUGA SŁUG BOŻYCH.

POZDROWIENIE I BŁOGOSŁAWIEŃSTWO APOSTOLSKIE
WSZYSTKIM WIERNYM,
DO KTÓRYCH WIADOMOŚCI DOJDZIE LIST NINIEJSZY.

Pośpieszamy z spełnieniem obietnicy danej niedawno, w wilję Bożego Narodzenia, nietylko prześwietnemu gronu Purpuratów i ich towarzyszom, którzy przybyli do Nas z życzeniami, lecz także całemu światu katolickiemu, ogłaszając nadzwyczajne Lato Miłościwe oraz Powszechny Wielki Jubileusz w chwili, gdy dobiega końca dziewiętnaste stulecie od dokonanego odkupienia ludzkiego.

A chociaż właściwa data odkupienia nie jest przez historję ściśle ustalona, jednak sam fakt odkupienia, a raczej ówczesny splot nadzwyczajnych wydarzeń tak jest ważny i tak doniosły, że nie godzi się pominąć go milczeniem. Niech zatem pod wpływem tego uszczęśliwiającego zdarzenia ludzie oderwą choćby na chwilę myśli swoje od spraw doczesnych i przemijających, które nimi obecnie tak okrutnie miotają, do spraw niebieskich i wiecznych, i niech od obecnego położenia niepewnego i przygnębiającego

[1]) W tłumaczeniu J. E. Ks. Biskupa Dr. Okoniewskiego.

podniosą umysł do owej szczęśliwości, do której nas Chrystus Pan powołał, wylewając krew swoją i wyświadczając nam niezliczone i przeróżne dobrodziejstwa. Niech się powstrzymają od zgiełku życia codziennego i „rozważą w sercu swojem“ w tym właśnie roku pamiątkowym, jak wielce Zbawiciel nas ukochał i jakiem usiłowaniem nas wyswobodził z niewoli grzechu, a tak rozgorzeją naprawdę wzmożoną miłością, i jakby konieczność jakaś przynagli ich do wzajemnego umiłowania Miłującego.

Ku pożytkowi powszechnemu pragniemy tu choćby krótko przypomnieć szereg dobrodziejstw Bożych, z których wyłoniła się także prawdziwa cywilizacja, którą się posługujemy i którą się chlubimy. A więc—ustanowienie Najświętszej Eucharystji podczas wieczerzy Pańskiej i udzielenie jej poszczególnym Apostołom, obdarzonym godnością kapłańską słowy: „To czyńcie na moją pamiątkę“ [1]); męka Jezusa Chrystusa, Jego ukrzyżowanie i śmierć dla zbawienia ludzkiego; mianowanie Maryi Dziewicy pod krzyżem Syna Matką wszystkich ludzi; następnie przedziwne Jezusa Chrystusa zmartwychwstanie, które i naszego zmartwychwstania jest warunkiem i niechybną rękojmią; władza odpuszczania grzechów niebawem przezeń udzielona Apostołom; tudzież rzeczywisty prymat, Piotrowi i następcom jego dany i zatwierdzony; wkońcu Wniebowstąpienie Pańskie, Zstąpienie Ducha Św. oraz opowiadanie po raz pierwszy przez Apostołów Ewangelji w sposób cudowny i triumfalny. Cóż może być, drodzy synowie, bardziej świętego, cóż bardziej godnego, aby je pamiątkową obchodzić uroczystością? Z tych bowiem przedziwnych wydarzeń dziejowych i darów Bożych, któremi zakończył się ziemski żywot Jezusa Chrystusa, wypływa dla nas życie, które jest życiem prawdziwem, oraz rodzi się na długie wieki nowy porządek dla całej społeczności ludzkiej.

Te więc wydarzenia rozważajmy całą duszą i czcijmy je miłością gorącą w ciągu roku pokutnego. Pobudzajmy się do żarliwej modlitwy, do pokuty za przewinienia swoje, obmyślając modłami i uczynkami pokutnemi nietylko własne zbawienie wieczne, ale i zbawienie całej ludzkości, zwiedzionej tylu błędami, skłóconej tylu niesnaskami i waśniami, znękanej takiem brzemieniem trosk, zagrożonej tylu niebezpieczeństwami.

Oby Bóg w miłosierdziu swem sprawił, aby to Miłościwe Lato, które niebawem rozpoczniemy, przywróciło duszom pokój, Kościołowi należytą wszędzie wolność, a narodom wszystkim zgodę i prawdziwą pomyślność!

---

[1]) Łuk. 22. 19; 1 Kor. 11. 24.

Ponieważ Jubileusz rozpocznie się od przyszłych uroczystości Wielkanocnych i na Wielkanoc również wygaśnie, uważamy za rzecz słuszną, aby Biskupi zachęcili diecezjan swoich do oczyszczenia się w sakramencie Pokuty i pokrzepienia się chlebem eucharystycznym nietylko w czasie wielkanocnym, dla zadośćuczynienia przepisom Kościoła, lecz najczęściej i najstaranniej przez całe Miłościwe Lato; aby pozatem w Wielki Piątek z usilniejszą żarliwością rozważali Mękę Pańską. Niech to będzie szczególny a naprawdę nie najmniejszej wagi owoc tej uroczystości.

Ponieważ zaś odpustu zupełnego, którego niebawem udzielimy, w ciągu tego roku pokutnego dostąpić można będzie tylko w Rzymie, pragniemy gorąco, abyście, synowie ukochani, przybywali jak najliczniej jako pątnicy do Miasta wiecznego; do tego Miasta, które jest jakby ośrodkiem wiary katolickiej a siedzibą i stolicą Namiestnika Jezusa Chrystusa. Tu bowiem można uczcić prześwietne Męki Pańskiej Pamiątki, na które nikt z wierzących nie może spojrzeć, aby nie odczuć gorętszej miłości ku Bogu i nowej zachęty do życia doskonalszego. Tu przechowuje się, jak wiadmo, ów stół, na którym, według podania, Pan Nasz Jezus Chrystus, konsekrował Chleb Anielski i zdziwionym uczniom podał Siebie, ukrytego pod zasłonami Eucharystycznemi. Tu wkońcu, drodzy synowie, wspólnego macie Ojca, który życzliwem czeka was sercem i pragnie uprosić błogosławieństwo Boże na was, na wasze sprawy i wasze poczynania.

Nadto byłoby rzeczą odpowiednią, aby w ciągu tego roku odbywały się częstsze pielgrzymki pobożne do świętych miejsc w Palestynie. Niechże tam wierni zwiedzą i z wielkiem nabożeństwem uczczą samą widownię tych świętych wydarzeń, których jubileusz obchodzimy.

Pragniemy również, aby te misjsca, gdzie się przechowują osobliwe pamiątki Męki Pańskiej, w okresie roku jubileuszowego otoczone były szczególnem nabożeństwem.

Ciesząc się nadzieją obfitych owych owoców, które w duszy już teraz przeżywamy i w pokornej prośbie polecamy Ojcu miłosierdzia, za zgodą czcigodnych Braci Naszych, Kardynałów św. Kościoła Rzymskiego, mocą Boga Wszechmogącego, świętych Apostołów Piotra i Pawła oraz własną, ku zbawieniu dusz i pożytkowi Kościoła katolickiego, zapowiadamy niniejszym Listem Apostolskim i ogłaszamy uroczyście, chcąc, aby go przyjęto jako zapowiedziany i ogłoszony, Nadzwyczajny Jubileusz Powszechny w Mieście Wiecznem, rozpoczynający się z dniem 2 kwietnia r. b. i trwający aż do 2 kwietnia roku 1934, w myśl kanonu 923.

Wszystkim zatem wiernym obojga płci, którzy po spowiedzi i Komunji św. nawiedzą trzykrotnie, już to w jednym i tym samym dniu, już też w różne dni, w jakiejkolwiek kolejności, Bazyliki — Laterańską św. Jana, Watykańską św. Piotra, św. Pawła na drodze do Ostji i św. Maryi Większej na Eskwilinie i pomodlą się na Naszą intencję, udzielamy i przyznajemy miłościwie w Panu w ciągu tego Lata Miłościwego odpustu zupełnego całej kary, którą za grzechy swoje ponosić winni, jeśli poprzednio otrzymali odpuszczenie i przebaczenie popełnionych przez siebie grzechów. W sprawie nawiedzania Bazylik zauważyć należy, że wierni, wyszedłszy co dopiero z Bazyliki, mogą do niej powrócić raz i drugi, celem drugiego i trzeciego jej nawiedzenia. Ustanawiamy to w tym zamiarze, aby ułatwić wypełnienie warunków.

Jaka zaś jest w ogólności intencja Papieży, wiecie dobrze, drodzy synowie; jaka natomiast jest w obecnym wypadku specjalnym, wyłożyliśmy dość obszernie już poprzednio.

Poza tem postanawiamy, aby wierni niniejszego odpustu jubileuszowego dostąpić mogli czy dla siebie, czy też dla zmarłych tyle razy, ile razy wypełnią przepisane warunki.

Aby modły, które podczas wspomnianych nawiedzeń odmawiać się będą, umysły wiernych goręcej zachęcały i zagrzewały do rozpamiętywania Odkupienia Bożego a szczególnie Męki Pańskiej, postanawiamy i nakazujemy co następuje: oprócz tych modlitw, które każdy samorzutnie według własnej pobożności zaniesie do Boga, należy przed ołtarzem Najśw. Sakramentu zmówić pięć razy *„Ojcze nasz, Zdrowaś* i *Chwała Ojcu“* a nadto raz na Naszą intencję; następnie zmówić należy przed wyobrażeniem Jezusa ukrzyżowanego trzykrotnie wyznanie wiary *„Wierzę w Boga“* i raz modlitewkę: *„Uwielbiamy Cię, Chryste, i błogosławimy Tobie“* i t. d., albo inną podobną; następnie należy udać się do Bogarodzicy Dziewicy i rozważając jej boleści, odmówić tam siedem razy pozdrowienie Anielskie *„Zdrowaś Marya“*, załączając raz uwielbienie: *„Spraw to, Matko święta“* i t. d., albo inne podobne; wkońcu zbliżyć się należy do Konfesji i odmówić jeszcze raz wyznanie wiary katolickiej zwykłą formułą, wymienioną powyżej. Ustanowione tu warunki, konieczne do dostąpienia zupełnego odpustu jubileuszowego, ograniczamy dla tych, którzy wskutek choroby albo innej jakiejś słusznej przeszkody w Mieście Wiecznem lub wskutek niemożliwości wyjazdu albo zaskoczeni śmiercią nie zdołali określonej liczby nawiedzeń dopełnić, a nawet nie zaczęli ich jeszcze wypełniać, w ten sposób, że pod warunkiem spowiedzi i Komunji korzystać mogą z odpustu jubileuszowego tak samo, jak

gdyby cztery wyżej wymienione Bazyliki rzeczywiście nawiedzili.

W końcu zachęcamy was, ukochani synowie, czy zamieszkujecie w Rzymie, czy też jako pielgrzymi przybędziecie w Panu, byście nie pomijając tak korzystnej sposobności z najgłębszą czcią odwiedzali przesławną kaplicę św. Relikwij, znajdującą się w Sessorjańskiej Bazylice św. Krzyża, oraz, żebyście wśród modłów i rozpamiętywań, wedle zwyczaju, przesunęli się przez Schody Święte.

Aby zaś list ten Nasz doszedł łatwiej do wiadomości wszystkich wiernych, zarządzamy, by odbitkom jego nawet drukowanym, jeśli będą podpisane własnoręcznie przez jakiegokolwiek notarjusza publicznego i zaopatrzone w pieczęć jakiegoś dostojnika kościelnego, dano taką samą wiarę, jakąby się dało temu Listowi, gdyby został przedłożony lub okazany.

Nikomu więc z ludzi nie wolno niniejszego pisma, zawierającego Nasze zapowiedzenie, obwieszczenie, udarowanie i zarządzenie umniejszać, tem mniej zuchwale je zwalczać. Gdyby się kto na to odważył, niech wie, że ściągnie na siebie gniew Boga Wszechmogącego i św. Apostołów Piotra i Pawła.

Dan w Rzymie, u św. Piotra, dnia 6 stycznia, w uroczystość Trzech Króli, r. 1933, jedenastego Naszego Pontyfikatu.

E. Kard. Pacelli, Sekr. Stanu *Fr. A. Kard. Frühwirth,* Kancl. św. K. Rz.
P. Kard. Gasparri, Św. K. Rz. Kamerlengo
Józef Wilpert, Dziekan Kol. Prot. Apost.
(Acta Ap. Sedis, t. 25, str. 5). *Dominik Jorio,* Prot. Apost.

ZARZĄDZENIA ORDYNARJATU ARCYBISKUPIEGO.

List Pasterski w sprawie unijnej.

ROMUALD JAŁBRZYKOWSKI
z Bożego zmiłowania i Stolicy Apostolskiej łaski
ARCYBISKUP-METROPOLITA WILEŃSKI
S. T. M.

Wielebnemu Duchowieństwu i Ukochanym w Chrystusie Diecezjanom pozdrowienie w Panu.

Podczas wizytacyj pasterskich wielokrotnie dawałem wyjaśnienia ukochanym w Chrystusie Panu mym Diecezjanom o jedności Kościoła św., o potrzebie pracy w tym kierunku; odpowiadałem na zarzuty, skierowane przeciwko pracy unijnej, wskazywałem na ich niewłaściwość, bezpodstawność i szkodliwość. Byłem przekonany, że wytrwała praca unijna w duchu zaleceń Chrystusowych oraz czas, ten najlepszy lekarz na różne niedomagania, reszty dokonają, a wszelkie nieporozumienia i uprzedzenia w krótkim czasie ustaną, realizacja jedności

Kościoła Chrystusowego na naszych Kresach Wschodnich tem pomyślniej i bez przeszkód rozwijać się będzie. Z tego też powodu dotychczas nie dawałem żadnej odpowiedzi na memorjał, doręczony mi w maju r. u., a skierowany przeciwko WW. OO. Jezuitom i ich pracy unijnej. Obecnie widzę, że zbyt optymistycznie się zapatrywałem; widzę, że trzeba dołożyć wiele pracy przygotowawczej na niwie unijnej, trzeba tę rolę gorliwie uprawiać, polewać przez szczere a gorliwe modły do Dawcy wszelkiego dobra o rosę łaski niebieskiej i z ufnością liczyć na to, że sam Bóg da wzrost pożądany posiewowi dokonanemu.

W ostatnich tygodniach wznowiły się ataki przeciwko pracy unijnej w obrządku wschodnio-słowiańskim, a pośrednio z tego powodu i przeciwko Stolicy Apostolskiej. Sprawa ta tem przykrzejsza, że ataki te ukazały się i w niektórych organach prasy wileńskiej, że jednym z uczestników jest poważny ze wszech miar i zasłużony obywatel-ziemianin, katolik i szczery a gorący patrjota, który wystąpił z artykułem „Tertius gaudens".

Obowiązany jestem dać świadectwo prawdzie.

Zarzuty te wprawdzie skierowane są bezpośrednio przeciwko krzewicielom pracy unijnej, a głównie przeciwko WW. OO. Jezuitom z Albertyna, pośrednio jednak godzą one w samą ideę unji religijnej i w Stolicę Apostolską. Dlatego, najdelikatniej nawet się wyrażając, nazwać je należy wysoce niewłaściwemi: wyraźne życzenie i nakaz Chrystusa, „aby wszyscy byli jedno... aby była jedna owczarnia i jeden pasterz" (Jan 10.16). — Kościół św. katolicki nie może temu się sprzeniewierzać, spełnia tę misję, ułatwia, uznając pewne różnice w obrządkach religijnych, domagając się jedności w rzeczach zasadniczych.

Bezpodstawnie stawi się zarzut, że propagowanie wschodnio-słowiańskiego obrządku utrudnia prawosławnym przyjmowanie katolicyzmu w obrządku łacińskim. Ależ pod tym względem każdy ma zupełną swobodę; może wybierać obrządek, który mu więcej trafia do przekonania, może przyjmować obrządek łaciński, i to wielu czyni. Kościół św. nikomu swych zasad nie narzuca przemocą i gwałtem, gdyż duch nauki Chrystusowej, to duch miłości, jedynie godna, stała i trwała ostoja.

Bezpodstawny też jest zarzut rusyfikacji przez wschodnio-słowiański obrządek, a zarzut tem więcej krzywdzący, że stawi się szerzycieli tej pracy narówni z Murawjowym, Żylińskim, Sęczykowskim i z ich haniebną a przewrotną działalnością. Możliwe są pewne pomyłki i nietakty tego lub innego misjonarza lub zwolennika obrządku wschodnio-słowiańskiego — to rzecz

ludzka i zrozumiała; ale to nie daje prawa do potępiania samej sprawy. Kościół kieruje się i musi się kierować jedynie duchem umiłowania nauki Chrystusowej, musi być zawsze wolny od wszelkich względów politycznych czy partyjnych, nikomu nie może narzucać obcego języka, nikogo nie chce wynarodawiać, ale zaleca zawsze głosić prawdy religijne w tej mowie, jakiej używa miejscowa ludność, wśród której apostołuje i w jakiej chce słyszeć głoszone nauki: do Polaków mówi po polsku, do Litwinów po litewsku, do Włochów po włosku. A więc jeżeli mieszkańcy powiatu słonimskiego lub innych okolic życzą sobie, aby do nich przemawiano w cerkwiach unickich po rosyjsku, kapłani nie mogą im narzucać innej mowy, polskiej czy białoruskiej, a jeżeliby znów życzyli sobie mowy polskiej, nikt nie będzie narzucać im rosyjskiej.

Będąc biskupem, nie przestałem być polakiem. Z całą też świadomością odpowiedzialności za każde słowo ośmielam się oświadczyć, i jako biskup i jako polak, że praca unijna nie jest szkodliwa ani dla Państwa Polskiego, ani dla Kościoła św.; natomiast zwalczanie tej pracy jest wielce szkodliwe nietylko pod względem religijnym, czyli dla Kościoła św., lecz i pod względem społecznym, czyli dla Rzeczypospolitej.

Wśród dwunastu apostołów znalazł się Judasz zdrajca, trafiali się tacy „Judasze“ nieraz w dziejach Kościoła; przyznajemy to szczerze; ale bynajmniej fakta takie nie dowodzą, żeby to było winą Kościoła samego, albo żeby szkodziło świętości nauki Chrystusowej. Nie przeczę, że i do zwolenników Unji Kościelnej mógł lub może się ktoś przyłączyć z prawosławia obłudnie i z przewrotnemi zamiarami, ale bynajmniej to nie obniża wartości idei unijnej. Napewno wszystkie chwasty prędzej czy później dadzą się poznać i będą wypielone lub przesiane. Dla Polski znów niewątpliwie pożyteczniej, gdy jej obywatele, Rosjanie czy Białorusini, obecnie prawosławni, będą ściślej zjednoczeni i zespoleni duchowo i religijnie z ogółem społeczeństwa, gdy będą się zwracać swemi myślami nie na wschód, do Moskwy, ale raczej do Rzymu, do stolicy Chrześcijaństwa.

Nie świadczą też źle o pracy unijnej zapędy sekciarzy hodurowców, jak ostrzega artykuł „Tertius gaudens“, ale raczej są jaskrawym dowodem szkodliwości zwalczania pracy unijnej. Wszak ów sekciarski pseudo-arcybiskup nie zwraca się do zwolenników unji i pracy unijnej, ale do przeciwników jej i wskutek ich wystąpień. Czyż nie należy tu zastosować wiele znaczącej zasady Chrystusowej: „Z owoców ich poznacie je“?

A więc nie należy zwalczać szerzenia unji religijnej, ale wszelkiemi godziwemi środkami. w miarę sił i możności raczej należy ją popierać. Dobry i wzorowy polak katolik nie może być w szeregach przeciwników idei unijnej, idei Chrystusowej.

Ukochani w Chrystusie Diecezjanie, w doniosłej jedności Kościoła i pracy unijnej trzymajcie się wiernie zasady św. Pawła ap.: „To w sobie czujcie, co i w Chrystusie Jezusie" (Filip. 2. 5), a będziecie i dobrymi synami, córkami Matki Kościoła św. i dzielnymi oraz pożytecznymi obywatelami Kraju.

Wilno, 11. II. 1933 r.

† *R. Jałbrzykowski*
arcybiskup wileński.

Ps. Wielebni Księża Proboszczowie i Rektorzy kościołów raczą odczytać z ambon powyższe pismo w niedzielę I, ew. II lub III Postu Wielkiego.

† *Romuald,* abp.

Strzelanie nad grobem.

ARCYBISKUP - METROPOLITA WILEŃSKI.
Wilno, dn. 15 lutego 1933 r.

Niniejszem podaję do wiadomości PW. Duchowieństwa decyzję Św. Kongr. Soboru, daną JE. Księdzu Biskupowi Łomżyńskiemu, w sprawie strzelania nad grobem, wraz z dodatkowem wyjaśnieniem:

„Sacra Congregatio Concilii Romae.

Episcopus Łomżensis petit humillime responsionem ad dubia sequentia:

Quaedam associationes laicales occasione sepulturae suorum membrorum funeribus cum armis (sclopetis) adesse student e quibus postea super tumulum ignem dando strepitum faciunt.

Can. 1211 praescribit ut Ordinarii locorum, parochi ac superiores, ad quos spectat, caveant, ne in coemeteriis epitaphia, laudationes funebres ornatusque monumentorum quidquam prae se ferant a catholica religione ac pietate absonum.

Dictus Ordinarius quaerit:

1-o utrum liceat tolerare in translatione cadaverum fidelium ad tumulandum participationem laicorum cum armis (sclopetis) an non,

2-o si tolerare liceat, utrum a dando ignem e sclopetis in coemeteriis fidelium abstinere se debeant,

3-o utrum laudationes funebres etiam cantilenas comprehendant.

Łomżae, d. 6 augusti 1932.

† *Stanislaus Łukomski*
Episcopus Łomżensis

„SACRA CONGREGAZIONE DEL CONCILLO
Roma die 11 Januarii 1933, N. 261/33.

Exc-me ac Rev-me Domine.

Se referens ad litteras Excellentiae Tuae Rev. mae diei 6 augusti proxime elapsi relate ad consuetudines in ista Dioecesi vigentes occasione funerum, haec Sacra Congregatio, omnibus perpensis, censet praedictas consuetudines sustineri haud posse, cum sint a pietate et Ecclesiae spiritu penitus absonae.

Curet igitur Excellentia Vestra ut praescriptiones Can. 1211 Iuris Canonici etiam in ista Dioecesi fideliter adimpleantur.

Interim eo quo par est obsequio me profiteor.

Excellentiae Tuae uti Fratrem
(—) *J. Card. Sarafini*
praefectum

Exc-mo ac Rev-mo Domino D-no
Stanislao Kostka Łukomski
Episcopo Łomżensi. Łomża.

„Przy tej sposobności zwracam uwagę na art. 14 ustawy z d. 17 marca 1932 r. o chowaniu zmarłych i stwierdzaniu przyczyny zgonu (Rozporz. Kurji Łomżyńskiej Nr. 6 z d. 1 czerwca 1932 r. str. 106), zawierający sankcje karne przeciwko osobom, usiłującym wykonać na cmentarzu, wbrew wyraźnemu zakazowi jego zarządu, czynności, sprzeciwiające się w sposób widoczny charakterowi cmentarza. — Łomża, d. 11/2. 1933. — † *Stanisław Bp.*“.

† *R. Jałbrzykowski,* arcyb.

Poszukiwanie zaginionego.

SĄD ARCYBISKUPI I METROPOLITALNY WILEŃSKI
Wilno, dn. 18 lutego 1933 r. № 477.

Sąd Arcybiskupi Ryski, z oskarżenia Zofji Kulińskiej, z domu Rakuls, parafji vilakańskiej, archid. ryskiej, poszukuje *Franciszka Kulińskiego,* męża Zofji, zam. rzekomo we wsi Zaścianek, w pobliżu Nowej Wilejki—o dwie stacje od Wilna, w nieznanej temuż Sądowi parafji, w charakterze pozwanego. — Sąd Arcybiskupi i Metropolitalny Wileński niniejszem poleca PWXX. Proboszczom dekanatów: wileńskiego, kalwaryjskiego, turgielskiego, worniańskiego, święciańskiego, oszmiańskiego i bieniakońskiego zarządzić według powyższych danych poszukiwanie rzeczonego Fr. Kulińskiego przez ogłoszenie z ambony i urzędy gminne i o wyniku powiadomić tut. Sąd Arcyb. i Metropol.

X. dr. J. Ellert
Notarjusz.

X. L. Chalecki v. Ofic.

RUCH PERSONALNY.

Na mocy zarządzenia JE. Księdza Arcybiskupa-Metropolity Wileńskiego w składzie osobistym Duchowieństwa zaszły nast. zmiany:

Ks. Zygmunt Żejdis, prob. w Dokszycach, na prob. do Przyjaźni, dn. 21.II.33 r. Nr. 10952.

Ks. Adam Zaremba, prob. w Przyjaźni, na prob. do Łyngmian, dn. 21.II.33 r. Nr. 10953.

Ks. Józef Woźny, prob. kościoła Przem. Pańsk. w Jałówce, na prob. do Dokszyc, dn. 21.II.32 r. Nr. 11602.

Ks. Jan Ejsymont, prob. w Małorycie diec. pińskiej, na prob. kośc. Przemien. Pańsk. w Jałówce, dn. 21.II.33 r. Nr. 10603.

Ks. Jerzy Żamejć, prob. w Brasławiu, na prob. do Knyszyna, dn. 21.II.33 r. Nr. 11604 i dziekana knyszyńskiego, dn. 21.II.33 r. Nr. 11605.

Ks. Mieczysław Akrejć, prob. w Knyszynie, na prob. do Brasławia 21.II.33 r. Nr. 11606 i dziekana brasławskiego dn. 21.II.33 r. Nr. 11607.

Ks. Franciszek Bobnis, wik. kośc. św. Jakóba w Wilnie, na wik. do kośc. św. Piotra i Pawła Ap. w Wilnie, dn. 25.II. 33 r. Nr. 11762.

Ks. Antoniemu Trzeciakowi, Pijarowi w Szczuczynie, zakazano spełniać wszelkie czynności kapłańskie na terenie archid. wileńskiej.

X. A. Sawicki,
Kancl. Kurji.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

Współczesna bezbożność[1]).

Bezbożność jest tak samo stara, jak wiara w Boga, jak błąd jest współczesny prawdzie, której zaprzecza. Zmienia jednak nieraz swą postać. Obecnie przeżywamy jej nową fazę. Mówi o niej w dzienniku angielskim *The Universe* z dn. 2. XII. 22 jeden z pisarzy katolickich, Hilary Belloc, nazywając ją *nowym ateizmem*. Określenie to pochodzi z ostatniej Encykliki papieskiej.

Jakim jest właściwie ten nowy ateizm? Czem różni się od dawnych prądów bezbożniczych? Hilary Belloc poważnie a równocześnie sarkastycznie i dowcipnie odpowiada na te pytania. Zdaniem jego, zasadniczą różnicą pomiędzy ateizmem dawnym a dzisiejszym jest kompletny brak w tym ostatnim strony rozumowej i logicznej, jaka charakteryzowała wszelkie wywody dawnej epoki.

„Współczesny brak inteligencji zaznacza się specjalnie, pisze Belloc, w atakach tych wszystkich, którzy napastują religję, odmawiając prawdziwości i rzeczowości wszelkim naukom Kościoła katolickiego. Ma się stale do czynienia z ludźmi, którzy nie umieją przemyśleć do końca problemów, na rozwiązanie których się porywają. Większość z pośród nich poprostu oświadcza,

---

[1]) Według *Kat. Ag. Pr.*

że nie ma zaufania do rozumu i dlatego nie chce się nim posługiwać. Większość ta nie uważa nawet za potrzebne wytłumaczyć nam, dlaczego właściwie tak zaniedbuje i pogardza rozumem.

„Wskutek takiego ustosunkowania się do spraw, mających swe źródło w intelekcie, rzecz oczywista, nie może być mowy o inteligentnem rozumowaniu. Ludzie ci zazwyczaj są niezmiernie elokwentni, jeśli chodzi o ich uczucia, są również przekonani o prawdziwości tego, czego bronią; jednakowoż ich staranne omijanie rzeczowych dowodów, jak i konkluzyj, będących owocem rozsądnego myślenia, uderza każdego w oczy przy każdej najmniejszej z nimi dyspucie, lub polemice. Zaprzeczanie istnienia rzeczy nadprzyrodzonych, w ujęciu dzisiejszych bezbożników, można nazwać poprostu — ateizmem półinteligentów, którzy nie są w stanie wytłumaczyć, dlaczego właściwie trzymają się swych teoryj...

„Ten nowy atak na religję jest niezmiernie ciekawem zjawiskiem, które mimowoli nasuwa każdemu myślącemu katolikowi pytania: w jaki sposób zwalczać ten nowy rodzaj ateizmu? jak się zabrać do przeciwnika, który nie życzy sobie używać mózgu w swem myśleniu? jak mamy dyskutować o metafizycznych kwestjach z człowiekiem, który nam poprostu oświadcza, iż metafizyka go męczy? Takie ustosunkowanie się do najważniejszych zagadnień życiowych można przyrównać do stanowiska, jakie zająłby kapitan statku, zagrożony, z powodu braku przyborów nawigacyjnych, rozbiciem swego okrętu, gdyby oświadczył mimo całej grozy położenia, że busole, mapy i wszystkie te historje go męczą“.

Charakteryzując szczegółowo ateistów dzisiejszych, Belloc w sposób trafny i głęboki, ujmuje całą bezpodstawność ich napaści na religję. „Słyszy się nieraz twierdzenie, że wiedza współczesna, zwłaszcza zaś nauki przyrodnicze, jak fizyka i chemja, burzą całkowicie to wszystko, co stanowi w Kościele niewzruszone dogmaty wiary. Kiedy się osobę, która to twierdzi prosi o poinformowanie bardziej dokładne, które to, mianowicie, odkrycie jest sprzeczne z nauką Kościoła i z którym dogmatem wiary, albo się nie otrzymuje żadnej odpowiedzi, albo słyszy się zdanie, które rzekomo ma być zasadą chrześcijańską, a co w rzeczywistości wcale nią nie jest. Pomimo całej trudności naszego zadania, trudności, która polega głównie na tem, że mamy do czynienia z półinteligentami, a nie z ludźmi, których mózg pracuje składnie i logicznie, musimy rozpocząć energiczną kam-

panję dla zwalczania ich, albowiem ten pochód głupoty poczyna poważnie zagrażać całej kulturze europejskiej, ogarniając coraz szersze masy. Dzisiejsza sytuacja przedstawia się całkiem inaczej, aniżeli kilka wieków wstecz, kiedy to Kościół walczył z herezjami. Dziś nawet najbardziej niebezpieczna z pośród ówczesnych herezyj, kalwinizm, straciła całkiem na znaczeniu. Kultura chrześcijańska ma obecnie przed sobą innego przeciwnika, którego nie należy lekceważyć: przeciwnikiem tym jest nowy ateizm, oparty o brak inteligencji i wykształcenia". Ten ateizm tem niebezpieczniejszy jest, że łatwo przekracza granice barbarji, czego dowodem są nowoczesne ruchy antyreligijne.

KRONIKA KOŚCIELNA I RELIGIJNA.

I. Kronika archidiecezjalna.

Uroczystości papieskie. — Główne uroczystości papieskie, z powodu rocznicy obioru i koronacji Ojca św. Piusa XI, odbyły się w Wilnie w dn. 12 lutego. Uroczystą Mszę św. w kościele św. Jana odprawił J. E. Ks. Arcybiskup-Metropolita Wileński. Kazanie okolicznościowe wygłosił ks. kan. Leon Żebrowski. Na nabożeństwo przybyli przedstawiciele władz państwowych, uniwersytetu i samorządu, zrzeszenia i instytucje społeczne, dobroczynne i kulturalne o charakterze katolickim oraz liczny zastęp wiernych. O godz. 1 odbyła się uroczysta akademja w sali U. S. B. ku czci Ojca św., na której przemawiali pp.: dyr. Niżyński i prof. U.S.B. Bossowski. Urozmaicony program wokalno-myzykalny dopełnił całości obchodu. Salę wypełniły liczne rzesze uczestników. — Po większych miastach i miasteczkach archidiecezji odbyły się podobne uroczystości ku uczczeniu rocznicy papieskiej. — W dn. 19 lutego, staraniem księży prefektów, odbyła się akademja ku czci Ojca św. dla młodzieży szkół średnich m. Wilna.

Imieniny Arcypasterza. — Dn. 7 lutego r. b. Arcypasterz obchodził dzień swego patrona. W wigilję Duchowieństwo m. Wilna składało Arcypasterzowi życzenia, przyczem przemówienia wygłosili J. E. Ks. Biskup-Sufragan i ks. kan. Jan Adamowicz, dziekan m. Wilna. W sam dzień imienin odbyło się o godz. 10 uroczyste nabożeństwo w kośc. św. Jana, które odprawił J. E. Ks. Biskup-Sufragan.

Sprostowanie. — Ks. Jan Moroz, prob. w Różance, 25-lecie kapłaństwa obchodzi dopiero w roku 1934, nie zaś w r. b., jak to podaliśmy w Nr. 1 *Wiad. Archid.*

Bratnia Pomoc Alumnów Sem. Metrop. — Zarząd Bratniej Pomocy Alumnów Seminarjum Duchownego w Wilnie składa najserdeczniejsze „Bóg zapłać" za nadesłane składki lub ofiary, i według zwyczaju powiadamia swych Dobrodziejów o otrzymaniu ofiar niżej podanym spisem: ks. kan. Abramowicz Adam, ks. kan. Adamowicz Jan, ks. prob. Błażejewicz Piotr, ks. pref. Brudnias Franciszek, ks. prob. Butkiewicz Zenon, ks. kan. Chodyko Aleksander, ks. kan. Chomski Leopold, ks. kan. Cichoński Antoni, ks. prob. Ciechanowski Edward, ks. prof. dr. Ellert Jan, ks. Frydrykiewicz Adolf, ks. prob. Gajlewicz Antoni, ks. dziek. dr. Gaj-

lusz Dominik, ks. Goj Jan, ks. prob. Hajkowicz Ferdynand, ks. prał. Hanusowicz Jan, ks. pref. Hermanowski Antoni, ks. pref. Hrynkiewicz Franciszek, ks. prob. Hryniewski Leon, ks. prob. Ingielewicz Józef, ks. Jankowski Czesław, ks. dziek. dr. Jaroszewicz Albin, ks. prob. Jaskiel Antoni, ks. prob. Każarnowicz Jan, ks. pref. Kisiel Władysław, ks. prob. Klimm Stanisław, ks. prob. Kluk Ludwik, ks. prob. Korycki Jan, ks. prob. Kropiwnicki Józef, ks. prob. Krasodomski Bolesław, ks. prob. Kuderewski Stanisław, ks. kan. Kuryłłowicz Antoni, ks. prob. Liksza Klemens, ks. prob. Łaban Wincenty, ks. Ławcewicz Leon, ks. kan. Majewski Michał, ks. prob. Malinowski Jan, ks. prob. Małynicz-Malicki Mieczysław, ks. dziek. Marcinkiewicz Józef, ks. prob. Matulis Władysław, ks. dziek. Michniewicz Michał, ks. Mirowski Edmund, ks. prof. Mirynowski Kazimierz, ks. prob. Moczulski Adolf, ks. prob. Montwiłł Ignacy, ks. prob. Moroz Jan, ks. prob. Murawski Władysław, ks. prob. Pieściuk Franciszek, ks. prob. Pietkiewicz Edmund, ks. prob. Piotrowicz Franciszek, ks. Popiół Łukasz, ks. pref. Pukianiec Leonard, ks. Obrembski Józef, ks. Olszewski Hieronim, ks. prof. Ostrejko Jan, ks. prob. Oziewicz Henryk, ks. dziek. Ratyński Franciszek, ks. dziek. Rodziewicz Leonard, ks. prob. Romanowski Szczepan, ks. pref. Rotkiewicz Alfons, ks. pref. Rudziński Jan, ks. prob. Rutkowski Antoni, ks. prob. Sarosiek Maksymiljan, ks. prob. Sarosiek Witold, ks. prob. Sidorowicz Otton, ks. pref. Sieklucki Jan, ks. dziek. Sielewicz Jan, ks. Skarżyński Jan, ks. Stefanowicz Stanisław, ks. Sztejn Czesław, ks. prob. Szołkowski Józef, ks. prob. Szydagis Mateusz, ks. prob. Szyroki Stanisław, ks. Szulborski Jan, ks. dziek. Śnieżko-Błocki Adolf, ks. prob. Świll Antoni, ks. prof. dr. Urmanowicz Walenty, ks. pref. Wojciechowski Adam, ks. prob. Zacharzewski Kazimierz, ks. prob. Zapaśnik Stefan, ks. pref. Zawadzki Józef, ks. dziek. Żamejć Jerzy, ks. prob. Żarnowski Piotr, WP. Szydłowska Marja. *Zarząd.*

II. Kronika krajowa.

Listy pasterskie N.PW. Episkopatu Polski. — Z okazji Wielkiego Postu JE. Ksiądz Biskup Łomżyński ogłosił List pasterski w sprawie podrywania dobrych obyczajów i moralności i szerzenia zgorszenia. JE. Ks. Biskup Włocławski — o Intronizacji N. Serca Jezusowego, JE. Ksiądz Biskup Chełmiński — o występnej działalności sekty badaczy pisma św., JE. Ksiądz Arcyb.-Metropol. Krakowski — o potrzebie czynu katolickiego.

Nominacje Biskupów Polskich.— *Osservatore Romano* z dn. 8 bm. ogłasza nominację JE. Ks. Dr. Franciszka Lisowskiego, sufragana lwowskiego, na biskupa-ordynarjusza tarnowskiego. Jednocześnie Ojciec św. zamianował JE. Ks. Dr. Leona Wałęgę, b. biskupa tarnowskiego, arcybiskupem tytularnym Ossirinco — Ojciec św. zamianował również JE. Ks. Stanisława Galla, Biskupa Polowego, arcybiskupem tytul. Karpathos, ks. Prałata Józefa Gawlinę, prob. w Królewskiej Hucie, biskupem tytul. Mariamme i biskupem polowym polskim.

III. Kronika zagraniczna.

Uroczystości w święto Wielkiejnocy na Watykanie. — W czasie obchodu świąt Wielkiejnocy w r. b. odnowione zostaną nie stosowane od roku 1870 uroczystości. Ojciec św., odprawi mianowicie w bazylice watykańskiej pontyfikalną Mszę św. poczem w otoczeniu kardynałów i dworu uda się do loggii zewnętrznej bazyliki, skąd udzieli ludowi błogosławieństwa. Wieczorem fronton bazyliki, kopuła i kolumnady będą wspaniale iluminowane.

Zgon Kard. Frühwirth'a. — D. 9 lutego rb. zmarł Kard. Andrzej Frühwirth, Kanclerz św. Kościoła Rzymskiego, w wieku lat 88.

Związek bezbożników wzywa do walki z Rokiem Świętym. — Centralny zarząd międzynarodowego związku stowarzyszeń bezbożniczych rzucił hasło zwalczania przy pomocy wszelkich środków Roku Świętego, ogłoszonego przez Stolicę Apostolską. Wszelkie organizacje wolnomyślicielskie obowiązane są zarządzać manifestacje, w celu osłabienia wpływów Kościoła katolickiego a przedewszytkiem zachwiania wiary religijnej w masach katolickich. Walce tej ma towarzyszyć propaganda prasowa.

Episkopat katolicki o konieczności reformy ekonomicznej. — Na jednem z zebrań, zorganizowanych przez wielkie towarzystwo niemieckie „Volksverein für das katholische Deutschland", przemawiał biskup Rottenburga, JE. ks. dr. Sproll, na temat „Kościół a polityka". Poruszając kwestję reformy ekonomicznej, prelegent zaznaczył, że jakkolwiek Kościół ceni tradycję, to jednak wcale nie chce być czynnikiem ratunku dla spróchniałego systemu. Okoliczności, ktore stworzyły kapitalizm, nie mogły utrzymać się na dłuższą metę. Fakt, że istnieje zbyt wielu nadmiernie biednych a z drugiej strony tylko garstka nadmiernie bogatych, jest najlepszym dowodem, iż dobra ziemskie źle są podzielone. W dążeniu do reformy stosunków, która jednak nie powinna być rewolucyjną, katolicy mają wyraźne wskazania w encyklikach „Rerum novarum" i „Quadragesimo anno".

500-lecie Wydziału Teologicznego w Lowanjum. — Fakultet teologiczny w Lowanjum obchodził niedawno 500-lecie swego istnienia. Jest on o siedm lat młodszym od innych wydziałów tej uczelni, erygowanych w r. 1425 przez Papieża Marcina V, i zawdzięcza swój byt Eugenjuszowi IV, który chciał uzupełnić i wykończyć dzieło poprzednika. Z okazji jubileuszu w wielkiej auli uniwersytetu odbyła się podniosła uroczystość, w której wzięli udział kardynał Van Roey, nuncjusz apostolski Mgr. Micara, biskupi belgijscy oraz przedstawiciele władz państwowych i komunalnych.

Ofiarność katolików amerykańskich. — Kardynał Mundelein (Chicago) oświadczył, że w jego diecezji złożono na ubogich w ostatnich 15 latach 10.000.000 dolarów za pośrednictwem organizacyj katolickich charytatywnych.

1400-lecie śmierci św. Remigjusza, apostoła Francji. — W d. 22 stycznia rb. Reims obchodziło uroczyście 1400-letnią rocznicę śmierci św. Remigjusza, Biskupa, dzięki któremu przyjął chrzest król Franków Klodoweusz. Ojciec św. z tej okazji przesłał specjalne pismo na ręce JE. Ks. Suhard'a, arcyb. Reims. W uroczystościach kościelnych wziął udział Nuncjusz apostolski z całym Episkopatem Francji oraz przedstawiciele władz cywilnych, różnych organizacyj i towarzystw.

Ludność katolicka Białogrodu. — Obecna stolica państwa jugosłowiańskiego przed wojną światową liczyła zaledwie kilkuset katolików. Obecnie ma ich przeszło 40.000. Białogród posiada pięć kościołów paraf., szereg klasztorów, znaczną liczbę stowarzyszeń i związków katol. W całej Jugosławji jest obecnie około sześciu miljonów katolików. — Obecnie rząd nieprzyjaźnie ustosunkowuje się do Kościoła katolickiego.

Rok 1932 w Angji w świetle statystyki katolickiej. — Ogłoszone z końcem ub. roku dane statystyczne stwierdzają powolny, lecz stały, rozwój. katolicyzmu w Wielkiej Brytanji W roku przeszłym nawróciło się 12.019 osób, czyli o 40 więcej niż w r. 1931.

LISTA SKŁADEK NA RATUNEK BAZYLIKI WILEŃSKIEJ.

(3).

Czyk Grzegorz, Lwów 28 zł. 20 gr. Danielec Ferdynand, Lwów 1. Dąbrowski Aleksander, Lwów 3. Pow. Zarząd Drogowy, Lwów 25.30. Dębicka Aniela, Lwów 1. Dom Profesorów Uniwersytetu Jana Kazimierza, Lwów 30. Państwowa Składnica Drzewa, Lwów 4. Wydz. Osobowy Dyrekcji Lasów Państwowych, Lwów 20,50. Dyrektor Lasów Państwowych, Lwów 1. Duczylińska Stanisława, Lwów 6. Dyrekcja Robót Publicznych Oddz. Wodny, Lwów 3. Dżułyński Witold, Lwów 2. Elektrownia Kolejowa, Lwów 15. Elektryczne Zakłady Miejskie, Lwów 40,20. Filipowicz, Lwów 15. Forowicz Jan, Lwów 85. Furgałła Jan, Lwów 1,35. Fundacja Hr. Skarbka Stanisława, Lwów 10. Obwodowy Fundusz Bezrobocia, Lwów 9,55. Gabryszewska Helena, Lwów 2. Gajl Józef, Lwów 20. Gruca Adam, Lwów 2. Grekowa Marja, Lwów 2. Grek Jan, Lwów 5. Gubrynowicz Baron Ad. L., Lwów 10. Habela Stanisław, Lwów 37,50. Halban Henryk, Lwów 3. Holicki Franciszek, Lwów 1. Hołub Stanisław, Lwów 1. Barll Władysław, Kraków 1,50. Ks. prał. Lucjan Chalecki, jako prefekt 730. Pracownicy Drukarni Archidiecezjalnej 14,50. Restauracja „Zacisze" 50. A. Bogusławska 1. P. E. Rutkowska 9,95. P. Strumiłło 100. P. S. Chmielewski 50. P. E. Ancro 10. Redakcja „Słowo" 250,25. Lecznica św. Józefa 17. P. Steckiewiczowa 14,95. P. Łopaciński 9 95. Pracownicy Więzienia „Stefańskiego" 34,45. P. Pieślak 25. P. Z. Reuttowa 5. P. J. Łopacińska 50. Lokator z „Betanji" 56,46. P. K. Oświecimska 10. SS. Dominikanki 50. P. Guzakowski 3. P. Pieśniakowiczówna 5. P. Z. Rusiecka 10. III Zakon Eysymonty 3,25. PP. Honesti 40. X. J. Mickun 444,75. PP. Filipowiczówna 10. PP. Cybulscy 3. X. Prał. Poskrobko 100. P. Wanda Romerowa 25. X. Dziekan z Sieradza 42,45. Pracownicy Więzienia Stefańskiego 37,50. P. A. Snipas 10. P. Weroksówna 2,50. P. M. Lesiecka 25. P. T. Laszczewski 5. Polskie Radjo 300. PP. Raczyńscy 10. P. A. Aleksandrowicz 10. P. J. Kiernik 2. NN. 5. P. Arz 5. P. Sołtan 5. P. Malewska 15. Pielgrzymka z Żyrmun 10,55. Koło Krajoznawcze Gim. Nazaretanek 152. „Kurjer Poznański" 9,95. P. H. Piotrowska 10. P. B. Zalutyński 100. P. Hurynowiczówna 5. P. K. Kamiński z Grodna 5. P. Oświecimska 9,95. Zrzeszenia Pracowników Banku Polskiego 45. XX. Rekolektanci z Częstochowy 349.80. P. E. Malewska i St. Olko z Nałęczowa 4. P. Filipowska z Poznania 10,50. *Do Kasy p. Dyr. Józefa Korolca włynęło od księży:* Ks. Mańkowski — Rymszany 206,10. Ks. Paczkowski — Olkowicze 9. Ks. prob. Kość. św. Antoniego — Jałówka 115. Ks. Gajlewicz — Różanka 180. Ks. prob. z Żytomli 100. Ks. Sienkiewicz Gudohaje. Ks. E. Ledziński ze Smołwy 63,26. *Ofiary przekazane przez P. K. O. bez list składek:* Mańczak Aleksander, Sosnowiec 20. Wieczorek Edward, Warszawa 2. Słomczyńscy Basia i Zbyszek, Włocławek 20. Wojniczowie Adamostwo, Łuck 5. Liber Stanisław, Warszawa 4,45. Niewiarowski Bolesław, Warszawa 20. Klauzner J., Warszawa 10. Hiller Wł. Grodziec, 5. Horek E , Poczta Okrzeja 0.75. Stańkowski B., Bobrka 2. Gradzik H., Łódź 100. Jarosiński A., Warszawa 10, Ks. Paszkiewicz M., Oszmiana 51,10. Czech St., Sosnowiec 3. Szonikowska Zofja, Głębów 2. Skupieńscy Zofja i Ludwik, Warszawa 2. Przewodniczący Konf. Ref., Pempowo-Gostyn 6,60. Gałęziewicz Józef, Poznań 4. Ilustrowany Kurjer Codzienny, Kraków 56. Ziemliński Sylwestr, Krobja 10. Bezimiennie, Warszawa 2. Bezimiennie, Łęczyca 10. Stobińska, Lwów 3. Sodalicja Pań, Katowice 120. Milczarski Józef, Koźmin 2. Głuchowska Marjanna, Proboszczowicze 2. Głuchowski M. Proboszczowicze 2. Stańkowski i Kołyszko, Wilno 50. Zrzeszenie Pracowników Banku Polsk.. Białystok 68,50. NN., Warszawa 5. Zawodowy Zw.

Pracowników Ubezpieczeń Społecznych, Inowracław 43,10. Kiersnowski Marjan, Bydgoszcz 15. Kozaczewska Marja, Lwów 10. *Ofiary złożone na bazylikę od dnia 6 września 1932 r. do kasy p. Dyr. Korolca Józefa*: Z kwest ulicznych 196,19. Dr. H. Czarkociski, Warszawa 10. O. i M. Reskiewiczów, Warszawa 10. Za inhalatory „Mens", ofiara 26. Z kwest ulicznych 369,21. P. Staniszewska 5. X. Mańkowski, Rymszany 35,43. X. Paczkowski, Olkowicze 9. Surpicki, Żyrmuny 15,50. M. i F. Winnickich, St. Dubro 5, Miejski Szpital, Częstochowa 19. Bokszczański 15. Zarz. Państw. Szkoły Rolnej Biełgoraj 10,63. X. Kan. Piotrowski Siedlce 3. X. Gajlewicz, Różanka Pacowska 100. Prob. z Żydomli 100. M. Z. z Kuźniar 2. St. Wietrzykowski 5. X. Mańkowski, Rymszany 174,67. Kom. Gł. P. P., Warszawa 50. Przepałkowska, Wilejka 5. Wilkoszowie Teofilowie, Bobowo 2. X. Gajlewicz 80. J. Piętkiewiczowa, Chełmno 4. F. i H. Sobol, Warszawa 18. Zebrane przez X. Tyczkowskiego 1.498,41. K. Korzeniowski z Koluszek 3. Józefa Stwarzyńska 15, X. Sienkiewicz, Gudohaje 50. P. Marja Wieśniakowska 4. Ledziński 163,26. Rodzina Fr. Koniewskiego 15. Mgr. Umiastowska 300. P. Staniszewska 10. Kurja Metropolitalna 5.000. X. Cyraski 536. X. Bp. Michalkiewicz 348,05. D-H. Januszewicz 100. X. Bp. Michalkiewicz 20. J. Majdis 15. NN. 10. P. K. Dąbrowska 10. T. Borczyk 55. M. Leśkiewiczowa, oblig. 97. Komitet Powodzian 8.000. Wpłacono przez p. Dobrzańską 850,74. Oddział Tow. Krajoznawczego, Wilno 105,95. Koło Pań Rat. Baz. Wileńskiej 18. X. E. Pietkiewicz, Wielkie Eysymonty 264.74. X. B. Łozowski, Dzisna 20. X. pr. dr. S. Janowski, Biała-Waka 175,90. X. dz. P. Piekarski, Żuprany 672. X. K. Zacharzewski, Ławaryszki 450. X. A. Śnieżko, Wilejka Pow. 704,17. X. kan. A. Cichoński, Wilno 470,38. X. Węckiewicz, Mickuny 92,70. X. J. Tomaszewicz, Jęczmieniszki 153,48. X. prob. Anioni Żemło, Kościeniewicze 100. X. A. Ostrowski prob. Niewodnicki 340. X. L. Iwańczyk, Kluszczany 270,75. X. H. Bojaruniec, Lida 564,53. X. W. Grabowski, Mejszagoła 500. X. prob. L. Bałoban, Hermanowicze 300. X. L. Chomski, Dąbrowa k-Grodna 540. X. B. Krasodomski, Iszczołna 200. X. Nowicki prob. Ilja 65. X. Sielewicz, Worniany 218,96. X. St. Szyroki, Janów k-Sokółki 300. X. E. Szapel, Dolistów 250. Kurja Metropolitalna Wileńska 7.014. X. A. Bokszczanin, Sokółka 1.000. X. Romanowski, Szemetowszczyzna 89,47. X. K. Liksza, Bystrzyca 83. X. J. Sieluk 37,75. X. M. Akreję, Knyszyn 650. X. J. Bobicz, Iwje k-Lidy 100. X. Butkiewicz, Dukszty k-Turmont 100. Komitet Ratow. Bazyl. Wil., Druja 746,57. X. Hanusowski, Iwje k-Lidy 41. X. J. Chomski, Wiszniew k-Świra 132,55. X. Sarosiek, Suchowola 150. X. A. Sokołowski, Miory 200. X. T. Pryszmont 117,30. X. A. Chodyko, Białystok 600. X. J. Tutinas, Pielasa 100. X. A. Jaroszewicz, Wołkowysk 268,68. X. A. Tymiński w Osiecku k-W. p. Ciechocinek 2. X. Mossakowski, par. Daukszyszki 9,90. X. J. Janiszewski, Kieszkowo p. Żnin 10. X. Z. Miłkowski, Szarkowszczyzna 300. X. Skardyński, Opsa 16,20. X. Mikołajun, Białystok 90,10. X. Kuźmicki, Zabłudów 7,35. X. Cholawo, Nowy-Dwór k-Lidy 5. X. Łozowski, Mońki 301,92. X. Andrukonis, Goniądz 466,81. X. Sobolewski, Usnarz 10,60. X. Mackiewicz, Nowy-Pohost 150. X. Oleszczuk, Krypno 200. X. Łoszakiewicz, Konstantynów Święc. 125. X. Ostaniewicz, Łużki 150. X. B. Janowicz 10. X. Dronicz, Żodziszki 30. X. Butkiewicz, Wilno 689,51. X. Janczaruk, Nowy Dwór k-Grod. 25. X. Krzywicki, Graużyszki 320. X. Zaeharzewski, Opsa 294,27. Gimnazjum IV, Lwów 4,20. Gimnazjum V, Lwów 7. Gimnazjum VII, Lwów 6,51. Gimnazjum IX, Lwów 10. Państw. Gimn. Żeńskie im. Kr. Jadwigi, Lwów 36,50.

Drukowano za zezwoleniem J. E. Księdza Arcybiskupa - Metropolity.

Redaktor i Wydawca KS. LEON ŻEBROWSKI, Kan. Kapit. Metropol.

DRUKARNIA ARCHIDIECEZJALNA W WILNIE.

Z wydawnictw ostatniej doby.

Ks. R. Jałbrzykowski Arcybiskup. **„Bóg jest miłość"** (1 Jan 4. 16), czyli Przewodnia myśl w życiu duchownem. Wilno 1933 r. Str. 279.

Prasa polska już podała wyczerpujące recenzje książki Dostojnego Autora. Recenzje te, pisane przez fachowców, gruntownie i objektywnie, przyznały tej książce poczesne miejsce w literaturze teologiczno-ascetycznej, jak co do treści, tak i co do formy, języka i stylu. Dlatego tej sprawy w niniejszej notatce nie poruszamy. Zwracamy jedynie uwagę na praktyczną stronę książki. Księża proboszczowie, kaznodzieje, kierownicy zrzeszeń religijnych wszelkiego typu znajdą w niej dobrze przemyślany i dostępnie przedstawiony materjał do nauk i przemówień, jak również mogą ją zalecać z wielkim pożytkiem na czytania przy zgromadzeniach Stowarzyszeń kościelnych.

Do nabycia we wszystkich księgarniach w Wilnie.

F. P. **Co to jest Marjawityzm.** — Wilno 1933, str. 19. Broszura, omawiająca błędy Marjawizmu ze znawstwem i dowcipem, nadaje się do czytelni ludowych.

Nabożeństwo do Przenajśw. Męki Pana naszego Jezusa Chrystusa — na czas Wielkiego Postu. Str. 63, Wilno 1932 r. Sekretarjat prasowy (ul. Zamkowa 8).

Miłościwe Lato, ogłoszone przez Ojca św., i czas Wielkiego Postu zwraca naszą uwagę na Krzyż Zbawiciela. Dajmy ludowi w modlitwach i pieśniach dostęp do tego źródła łaski. Powyższa książka w *Gorzkich Żalach* i *Drodze Krzyżowej*, z wykazem przywiązanych odpustów, daje, właśnie, to, czego trzeba do wykorzystania skarbów Najdroższej Męki Zbawiciela Pana.

Ks. Dr. Mikołaj Gihr. **Ofiara Mszy Świętej,** wykład dogmatyczny, liturgiczny i ascetyczny dla Duchowieństwa i świeckich. — Str. 763. — Przełożył z niemieckiego ks. Adam Kuleszo. — Skład Główny: Księgarnia św. Wojciecha — Poznań — Warszawa — Wilno — Lublin.

Świeżo ukazało się w przekładzie polskim dzieło znakomitego liturgisty niemieckiego ks. Mikołaja Gihra: *Das Heilige Messopfer.* O wielkiej wartości książki może świadczyć chociażby ta okoliczność, że doczekała się ona 19 wydań w języku niemieckim, rozchodząc się w 35 tyiąscach egzemplarzy w kraju autora, oraz to, że została przełożona na wiele innych języków. Krytyka niemiecka dała jej naczelne miejsce wśród dzieł liturgicznych bogatej literatury niemieckiej. Dzieło to, roztrząsając szczegółowo stronę dogmatyczno-liturgiczną Przen. Ofiary Ołtarza, uwzględnia jednocześnie w sposób bardzo wyczerpujący wykład historyczny obrzędów mszalnych.

Jakkolwiek autor opiera się na podstawach ściśle naukowych, unika jednak zbyt zawiłych i drobiazgowych dociekań teologicznych, uwzględnia zaś i podkreśla — obok jasnego i wyczerpującego wykładu dogmatyczno - liturgicznego — cele ascetyczne i praktyczne. Język chociaż naukowy, nie jest suchy i monotonny: bije z niego tętno życia, promienieje piękno i jasność, bo autor — to głęboko wierzący, wysoce wykształcony i subtelnie myślący i czujący kapłan katolicki; stara się on działać nietylko na umysł, lecz na uczucie i wolę czytelnika, by ten nietylko poznał, lecz również umiłował owo „misterium tremendum", które czy to sam sprawuje, czy tylko w niem uczestniczy. Można przeto śmiało powiedzieć, że dzieło, tak napisane, zawiera ogromne bogactwo myśli, nadających się do wykorzystania w najpopularniejszych naukach dla ludu i dziatwy szkolnej, zarówno na ambonie, jak i w stowarzyszeniach.

Nie trzeba dowodzić pożytku, jaki osiągnie czytający tę książkę kapłan: jej głęboka treść niezawodnie obudzi w nim żywą wiarę i gorące przejęcie się wielką tajemnicą ołtarza, codziennie przezeń sprawowaną.

Wykład Mszy św. Gihra winien się znaleźć nietylko w bibljotece każdego kapłana, ale także musi mieć dostęp do szerokich warstw inteligencji świeckiej. Rozpowszechnianie tej książki wśród świeckich byłoby nader wdzięcznem zadaniem apostolstwa drukowanego słowa. Niech dzieło Gihra, jak najbardziej szerzone i czytane, będzie chociaż małym przyczynkiem do poznania, czem jest Msza św., a tem samem — do gorliwego pełnienia przykazania kościelnego, które nakazuje jej słuchać w niedziele i święta. Niech coraz głębsze zrozumienie Ofiary Mszy św. przywróci jej ten ogromny wpływ, jaki wywierała na życie duchowe społeczeństw w czasach dawniejszych.

W przekładzie polskim dzieło nic nie straciło na wartości. Język przekładu jest poprawny, myśl autora oddaje jasno i zrozumiale, chociaż nie niewolniczo. Kwestja terminologji teologiczno-liturgicznej, nastręczająca nieraz wiele trudności, jak w oryginale tak i w tłumaczeniu, została dość szczęśliwie rozwiązana.

Treść: I-a część dogmatyczno-ascetyczna: O ofierze w ogólności, Krwawa ofiara krzyża. Niekrwawa ofiara ołtarza.

II-a część liturgiczno-ascetyczna: Przygotowanie do ofiary Mszy św. Obrzędy ofiary Mszy św. Nabożeństwo przygotowawcze. Właściwy obrzęd ofiary. Ofiarowanie. Konsekracja. Komunja.